

ТРИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT UKRAÏNIENNE

Число 47 (647) Рік вид. XIV. 20 листопада 1938 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 20 листопада 1938 року

29. X. ст. ст. — 10. XI. нов. ст. минуло сто год, як року 1838 спочив навіки у Полтаві, де він народився і де пройшло майже все його життя, Іван Котляревський.

Тоди смерть І. Котляревського глибоко відчуло лише його рідне місто, яке втратило в особі абшитованого майора високо культурну, широко освічену людину, людину надзвичайних прикмет духу і благородного серця, людину милої вдачі, що її глибоко шанували в місцевому товаристві, а до того с в о г о письменника і культурного діяча, вельми популярного в широких колах місцевого громадянства.

Та по-за рідною Полтавою смерть автора безсмертних «Енеїди» і «Наталки-Полтавки» озвалася гірким жалем хіба в серцях нечисленних тоді «любителів рідного слова» та його небагатьох знавців.

Пройшло сто літ, і от тепер на сторічча смерти Івана Котляревського пошану йому урочисто складає весь український народ. Згадують ім'я його на безмежних просторах Великої України, поневолених Москвою, на українських землях, що ввійшли до складу інших держав, у велелюдних колоніях наших Далекого Сходу й Америки, серед розкиданої світом еміграції української.

Всюди, де є живе серце українське, де чути рідне слово наше, правлять панахиди, влаштовують зібрання, концерти, вистави, щоб належним способом прилюдно й урочисто вшанувати па-

м'ять батька новітньої літератури нашої, основоположника нашого національного відродження.

Слава його стала славою всенациональною, він бо на сторожі прав нації поставив слово, те слово, що зберегло її живою аж до наших часів, часів неперестанної і тяжкої героїчної боротьби вже не лише за національне відродження й культурну самостійність України, але й за її визволення з політичної неволи та державну непідлеглість.

НАЦІЯ ЧИ ПАРТІІ ?

Оскільки нація провадить боротьбу за своє існування, а це буває в більшій чи меншій мірі завжди, є вона спільнотою зброї. Перші інтелектуальні засоби в боротьбі за існування були складниками національного єства. Перші звуки людської мови були безперечно закликком до помочі в боротьбі проти сильнішого ворога. І перші знаки людської руки в природі були дороговказами на спільнім шляху до спільної мети. Твердження Святого Письма, що спочатку було слово, безперечно дуже мудре. І слово попровадило до нації, і стало на її сторожі. Остільки ж слушне і твердження, що слово попровадило до Бога, себ-то до всіх «божеських» установ, що устнійювали норми співжиття найпримітивнішого людського скупчення, необхідні в боротьбі його за існування. Те, що є слушним відносно найнижчих **щаблів** розвитку нації, є не менше слушним, хоч може й менше очевидним, і для найвищих **щаблів** її розвитку. Народня поезія, письменство і мистецтво взагалі є такими-ж засобами самопізнання нації і взаємного порозуміння між її членами, як і сама мова в її зародках. Значіння національно-культурної зброї в боротьбі нації за існування ілюструє посереднє тако-ж і та обставина, що панівна нація намагається перед усім знищити культуру підбитої нації. Кого **влада**, того й віра, казали колись. Чинник національний є безперечно старшим в житті людства, ніж чинник соціальний, і національна боротьба є безмірно старішою, ніж це гадають де-які «демократи». Чим тяжчим і критичнішим є становище якоїсь нації, тим виразніше виступають на поверхні життя національні прикмети народніх мас, тим могутніше діють її питомі національні чинники. Як протягом нашої визвольної війни, так і пізніше мали ми багато разів нагоду спостерігати це явище, як на власній нації, так і на інших, навіть великодержавних націях. Чинник національний переважив в такій мірі всі інші чинники — релігійні, суспільні, господарські і т. д., що його можна слушно визнати основним елементом, первопочатком всього того, що діється навколо нас.

Не підлягає у всякім разі сумніву, що чинник національний є основою цілого того динамізму, що перекроює тепер мапу Східньої Європи. Тепер в перспективі двадцяти років видно тако-ж виразно, що рушієм всіх подій так званої великої революції на терені старої Росії був національний чинник, який московський большевизм намагався спрямувати на манівці господарської, суспільної і взагалі «ідеологічної» боротьби, що йому, на жаль, в де-якій мірі й почастило осягти. Але найбільшій уваги заслуговує те, що чим далі розвивалась і чим більше наближалась до свого трагічного кінця українсько-московська війна, тим меншу роль грали всі суспільно-політичні течії і партії на Україні і тим більше, а навіть виключне значіння прибрив чинник національний. Національно-політичний геній Симона Петлюри довершив двадцять років тому те, до чого приходив тепер остаточно Європа, а у всякім разі Середня Європа, до скасування партій та заступлення їх єдиним національним проводом. Дуже характеристичним є тако-ж той факт, що цю еволюцію Великого Отамана зазначив чужинець, німецький письменник Гайнріх Койтц в своїм романі «Світе тихий, краю милий», героєм якого є Симон Петлюра. Передання цілої національної влади голові Директорії, Головному Отаманові, що стояв на чолі української армії, закінчило еволюцію України від партій до нації. Геройство української армії було найвищою апотезою української нації, звільненої від усіх партійних пережитків, витворених довгими роками національної неволі.

Уряд УНР на чужині, як при своїм утворенні, так і протягом своєї довголітньої праці не кермувався партійно-політичними, а завджди лише національно-державними засадами. Протівники його, на жаль, і по-між самими українцями, закидають йому «демократичність» УНР, до того-ж в сучаснім найгіршім значінні цього слова. Але це нарочите «непорозуміння» основано властиво на французькім перекладі слова «народня». Тим часом терміни «нарід» і «нація» уживається дуже часто як синоніми не лише в українській, а і в німецькій мові. Уряд УНР не є ані «демократичним», ані «аристократичним», а лише національним.

Проблема — нація чи партія? — не є для нас ані трохи академічним, а наскрізь життєвим і то дуже пильним питанням як українського внутрішнього життя, так і української акції в Європі. Ми можемо лише палко вітати той факт, що ціла Європа виразно стає на той шлях, яким прямує вже 16 років Італія і понад 4 роки Німеччина, на шлях національних чи народніх держав, визволених від партійної господарки. Чи ці держави мають авторитарну, чи ліберальну політичну форму, для нас це значіння не має.

Для уникнення всяких можливих дальших непорозуміннь треба передусім усунути одно логічно-філологічне непорозуміння, яке викликає часом де-які замішання в українськім політичнім житті, а саме устійнити ріжницю між поняттями «національний» і «націоналістичний», які де-хто уважає тотожніми, заявляю-

чи, що кождий українець є властиво націоналістом, але не в знаках наведення. Де-які-ж знов, а перед усім самі націоналісти в знаках наведення, намагаються довести, що слово «націоналістичний» є посиленням слова «національний», себ -то, що українець «національний» є більшим чи кращим українцем, ніж кождий інший українець. В дійсності справа мається цілком инакше. Між значіннями слів «національний» та «націоналістичний» є властиво така-ж різниця, як між словами «національний» та «ліберальний, соціалістичний, радикальний, наднаціоналістичний, абсолютистично-націоналістичний» і т.ин. Поняття «національний» є протиставленням поняттю «партійний»; поняття «націоналістичний» є звичайним зазначенням противенства до кождої іншої партії. «Націоналістичність» не є ствердженням чи скріпленням загально-національної, державницької засади, а її запереченням. Партія, яка заступає Німеччину і не є властиво ніякою партією в загальнім розумінні цього слова, зветься не націоналістично-соціалістичною, а національно-соціалістичною партією. Різниця-ж між словами «національний» і «націоналістичний» в німецькій мові властиво та-ж сама, що й в українській. Нема тако-ж сумніву, що Чемберлен і Даладіє прямують до перебудови їх держав не на націоналістично-партійній, а на національній основі. Незвичайно характеристичним є розвиток не націоналістичного, а наскрізь національного руху в межах колишньої ЧСР, де чеська соціально демократія виступила з II Інтернаціоналу, тако-ж і інші партії перегрупувалися на національній основі. Але не потребуємо чужих прикладів, коли маємо найяскравіший у самих себе. На Карпатській Україні, де під чеською владою було щось 14 партій, проголосила перша українська влада розв'язання всіх партій, заборону комуністичного руху і утворення єдиного національного об'єднання. Перевага УНДО над всіма іншими українськими партіями в межах Польщі остільки значна, що саморозв'язання всіх інших партій і перетворення УНДО в УНО було б остільки-ж зрозумілим і побажаним, як і на Закарпатті. І що справді мають робити наші соціалісти і радикали в II Інтернаціоналі, коли навіть чехи опустили його? *) Те, що мають зробити наші еміграційні «партії», є надто зрозумілим, щоб про це треба було говорити скремо. Але найголовнішим аргументом за тим, щоб суспільно-політичну засаду партійности заступити національною засадою є те, що на Великій Україні ніяких партій нема і не може бути не лише тому, що це виключає окупаційна влада, а головню тому, що при кінці визвольної війни ніяких партій фактично не було та що Симон Петлюра належав тоді не якійсь українській партії, а цілій українській нації. Отже й вірні його заповіту можуть належати лише

*) Останні газети («Новий Час», ч. 254 з 15.XI) приносять звістку, що конференція УСДРП за кордоном ухвалила розв'язати організаційні партії за кордоном і відкликати своє представництво з Соц. Інтернаціоналу. Ред.

до загально-національного об'єднання, але не до якоїсь, хоч-би й найнаціоналістичнішої партії.

Нові великі події ставлять на порядок денний питання, які можна розв'язати належно виходячи лише з національної, але ні в яким разі не суспільно-політичної засади. Ходить тепер вже не про першенство, а про виключність національної засади, яка виключає всі «демократичні», соціалістичні, монархистичні і всі інші суспільно-політичні міркування, що доходили недавно ще до Геркулесових стовпів політичної «мудрости», боротьби на два фронти, «проти большевизму і проти фацизму».

Виключність національної засади усуває і всі можливі поріжнення з поглядах на значіння окремих українських земель в боротьбі за державну самостійність України. Виключність національної засади означає міродайність Великої України в усіх українських справах, що стають тепер на порядок денний в Європі, підпорядкування тимчасових інтересів українських земель по цей бік кордону головної і тим часом єдиній меті визволення України з московського ярма. Так зрозуміли, очевидно, європейські держави право Карпатської України на самоозначення, не інакше можуть вони розуміти і право на самоозначення інших українських земель. Національна засада є засадою тоталітарности в найкращім розумінні цього латинського слова. Цілість же української державної справи лежить над Дніпром.

На основі не партійної, а лише національної засади, може бути з успіхом поставлена і розв'язана проблема національного проводу, над яким собі сушили голови між іншим і прихильники всеукраїнського конгресу. Ніщо не стримує так витворення національної еліти, як партійництво, і ніщо не сприяє цьому процесу так, як тверде і послідовне переведення національної засади в кожній акції. Воно особливо потрібне в межах громадянства, позбавленого власної примусової державної влади, бо лише ця засада може дати моральне обґрунтування тих невеликих засобів матеріального впливу на окремих громадян, які має до розпорядимости національний провід на українських землях.

При тім треба зазначити, що становище Уряду УНР є цілком виїмковим в порівнянні до національного проводу на інших українських землях; на чолі його стоїть заступник Симона Петлюри, що зосередив на собі в часі визвольної війни саму національно-державну ідею України, і до нього належать його найближчі співробітники, що працювали разом з ним в часі української національної революції і визвольної війни проти Московщини. Звільнити їх від тягара цього заступництва і дати відповідні уповажнення іншим особам зможе лише українська нація, визволена з московського ярма. Тим часом лише цей Уряд втілює ідею національної державности здійсненої, хоч і на короткий час українською армією під проводом Великого Отамана, що боролася до останньої хвилини і до останньої можливості. Уряд УНР лучить формально і морально з Україною не лише еміґрацію, а й грома-

дянство всіх українських земель по той і цей бік кордону. Коли нація тепер перемагає, а в найближчій часі напевно й переможе партії, то це стається в значній мірі завдяки довголітній праці Уряду УНР. Щоб зміряти належно цю працю, треба пригадати собі, що органічних і систематичних зв'язків з Україною не можна було вдержувати, не наражаючи найкращих людей по той бік кордону на смертельну небезпеку. І коли тепер можемо ствердити навіть на основі самої совітської преси, що тут, як і там панує та-ж сама національно-державна ідея Петлюри, то це доводить, що прапор його на чужині трималося цілий час високо.

Коли незвичайно тяжке в еміграційних умовах життя завдання—заступати гідно Україну перед Європою, не все давалося лучити з найкращим виконанням поточних політичних завдань, то головною причиною цього була суперечність між нацією і партіями та впливаючий звідси невивстачальний зв'язок між Урядом УНР та українським громадянством по цей бік кордону, що унеможливали належний поділ праці. Кожна з партій намагається мати свій власний інтелектуальний провід і свій власний партійний апарат чинности, що провадить до загального марнування сил, до браку морального авторитету і досвідченого національно-політичного проводу, з одного боку, та до браку активних кадрів і засобів, з другого боку. Устійнення загального, авторитетного і поінформованого в справах всіх українських земель проводу, розподіл компетенцій і функцій та цілого плану праці цілком добре можливий на національній, але цілком виключений на партійній основі.

Основна перебудова цілої української акції на виключно національній zasadі необхідна остільки-ж на внутрішнім, як і на зовнішнім фронті. Нація, що провадить боротьбу за те, щоб зробитися державою, мусить найсуворіше додержуватися наперед національно-державних zasad. Зносини між державами, а відносно і між націями, належать до компетенції проводу нації, але ні в яким разі не партій. Якась партія, що вступає в чинні зносини з чужою державою без належних уповноважень від національного проводу, ризикує працювати на власну, а не національну користь, зробитися агентурою чужої держави, а навіть поповнити фактично зраду супроти власної нації. Тимчасові, часто навіть позірні, успіхи тої чи іншої української партії, досягнені в тій чи іншій державі можуть дуже легко обернутися в поразки, як це вже й бувало, коли не додержується загальної національно-політичної лінії, яку контролювати належно може не партійний, а лише національний провід.

Події останнього часу доводять яскраво, що розвиток української справи в Європі дійшов до зворотнього, а може навіть і критичного пункту, коли питання — нація чи партії? — стало на вістрі меча.

М. Данько

Перше пригноблююче вражіння від великої втрати Закарпатської України — відхід до Угорщини, крім Берегова, Ужгорода та Мукачева з частинною плодюродною долини в наслідку віденського арбітражу — проходить і заміняється в українців потягом до дальшої праці для розбудови своєї держави. В її малих масштабах відхід Ужгорода й Мукачева до Угорщини — це велика втрата матеріальна, не говорячи про втрату моральну, яку нічим не можна винагородити. В українського народу не може зникнути вражіння, що йому завдано рану, яка все може ятритися. Але разом з тією моральною втратою, якої направлення з часом цілком не виключене, коли Україна зможе проводити в життя свою волю в усіх справах, що її торкаються, не можна не відмітити найважливішого факту — факту великої моральної перемоги української ідеї, факту побіди українського народу в своїй боротьбі за державність на тій частині своєї національної території, де, здавалось, державність наша прийде аж «з Києва». Крім того, Карпатська Україна — це перемога української ідеї взагалі: українську боротьбу вже виграно на всіх її фронтах, і тепер лише питанням часу являється остаточне реальне, так би сказати, фактичне оформлення цієї перемоги, вихідною точкою якої являється Київ, — моральна українська сила якого уможливила й часткову українську перемогу на Закарпатті, — як Київ являється осередком всього українства й головним центром усіх українських земель.

Народження закарпатської Української Держави викликало в українських колах вибух нової енергії, нових сил, новий ентузіазм в конструктивній роботі. І ця збільшена енергія особливо потрібна в цей час саме у закарпатських наших братів, що з таким завзяттям взялися за організацію своєї держави, яку в заповіді їм лишили їх далекі предки.

Ті, не в інтересах кого лежить українська державність за Карпатами, не перестають твердити про неможливість творення державности на тій частині території, яка українському народові залишилась після віденського арбітражу. Але до завзятости українського населення в праці по розбудові своєї держави приєднується як раз той очевидний факт, що з усіх поглядів Карпатська Україна життєздатна.

Говорять про позбавлення комунікації нашого Закарпаття із Словаччиною й з чехами, тоб-то із заходом Чесько-Словацько-Української Держави; говорять про відхід плодюрих долин до Угорщини, чому населення не зможе себе прогодувати, залишившись у горах; говорять нарешті про загальну бідність краю, у зв'язку з чим відсутність праці примусить ніби Карпатську Україну «добровільно» віддатися в руки мад'ярам.

Дійсно, зараз, із зайняттям Угорщиною признаної їй частини Закарпаття, перерізано головну комунікаційну артерію краю з заходом. Але цілковито все-ж край не відрізано від Словаччини й Чехії, так як залишилось ще добре шосе від Хусту через Сваляву й Перечин до Пряшева, що йде долиною, якою пройде й нова залізниця, а крім того шосе, перерізане в Ужгороді й Мукачеві за короткий час буде знову служити, бо в потрібних місцях уже приступлено до будови одрізків дороги, що доповнять ті її частини, які залишились на українському боці.

Крім того, сітка сполучень буде ще, певно, не тільки встановленою, але й поширеною. Робота йде в дуже скорому темпі, і в Хусті вже є навіть і аеродром для зв'язку повітроплавного, як і працює те-ж радіо-станція (військова).

Але хоч би й дійсно зв'язок Карпатської України із Словаччиною було перервано, то до встановлення його, за умовами віденського арбітража, можливо користатись тими частинами шляхів, що відійшли до Угорщини, як у багатьох місцевостях Чехії зараз користаються чехи тими частинами шляхів, що відійшли до Німеччини. Така практика сполучення через чужі території допускалась і давніше в залізничному зв'язку на тому-ж Закарпатті, де залізниця між Тячевом і Раховом пробігає через румунську територію; німецькі залізниці мали й мають сполучення із Східною Прусією через польський коридор; залізниця Краків-Познань коло Острова те-ж проходить німецькою територією.

Вказують ще й на те, що відійшла до Угорщини найурожайніша частина Закарпаття і тепер в краю бракуватиме хліба. Але не беруть на увагу того, що залишилась ще рівнина й долини, що являються дуже урожайними. Нарешті не обов'язково мати в країні все необхідне для життя, так як дорогою виміну можна придбати те, чого бракує. Карпатська Україна являється поставленою в дуже добрі умови в цьому відношенні. Одні лише її лісні багатства могли б явитись джерелом для прожиття населення. Але є ще там прекрасні пасовиська, що дає можливість ще більше, як зараз розвинути і скотарство, і молочарство. Треба згадати те-ж про копальні солі, що давали величезні її запаси для вивозу до всієї Чехо-Словаччини. Велике число мінеральних джерел різних видів являється основою майбутнього розвитку лікувальних місцевостей та експорту мінеральних вод. Нарешті надзвичайна краса природи робить із гірської Карпатської України вимірний край для туристики і різного роду спортів. Належне поставлення однієї цієї справи та її вмiла організація потягнула б за собою розвиток готелярства, шляхів, оживлення господарського життя через притягнення чужинців-туристів.

Коротко кажучи, у Закарпатській Україні є всі дані для належного існування і розвитку, бо вона є цілком життєздатною країною, що в стані сама жити і працювати. Немає чого вже говорити про це, кола вона буде складати собою федеративну части-

ну більшого об'єднання, яким тепер являється держава чехів, словаків і українців.

Певна річ, що на шляху до розвитку й зміцнення нової Української Держави буде не мало перепон і перешкод. Але українська нація нараховує десятки мільйонів душ, і це справа цілої української нації пильнувати за тим, щоб українська державність на Закарпатті утрималась і окріпла, як за свою справу ціле українство взяло справу підтримки місцевого українського населення в його зусиллях в моменті, коли українська державність там оце творилась.

А окріпнути й зміцніти Карпатська Україна для цілої української нації мусить, щоб змогли дійсно відіграти в українській історії ту свою роль, виконати ту історичну місію, яка на неї тепер спадає.

Семен Нечай

С К А С О В А Н Н Я О Ф І С У Н А Н С Е Н А Т А М А Й Б У Т Н Я О Р Г А Н І З А Ц І Я М І Ж Н А Р О Д Н Ь О І О П І К И Н А Д Е М І Г Р А Ц І Є Ю

(Лист із Женеву)

З днем 1-го січня 1939 року Інтернаціональний Офіс Нансена припиняє свою діяльність. На його місце приходить нова організація з місцем осідку в Лондоні, а саме Високий Комісаріят під загальною управою Ліги Націй, що заступить собою як Офіс Нансена, так і окрему установу, що опікувалася до цього часу збігцями з Німеччини. Дотихчасовий голова Офісу, п. М. Гансон, подався на демісію, а остання асамблея Ліги Націй уже призначила на становище високого комісара сера Герберта Емерсона, колишнього британського правителя Пенджабу.

Офіс Нансена викликавав слушне незадоволення й критику з боку організацій українських емігрантів. Як відомо, ця установа не тільки не визнавала офіційно існування окремої категорії української еміграції, але тако-ж, в щоденній практиці, фаворизувала постійно московську еміграцію: представники цієї останньої засідали у виконавчих органах, займали численні посади в централі та по представництвах Офісу, а московські еміграційні організації діставали львину частину всіх допомог та позичок. Був час, коли українські організації не діставали дослівно нічого (роки 1930-31) або лише дуже незначні суми.

Не дивлючись на це, помилкою було б думати, що нансенівський Офіс був зовсім непотрібний українцям. В багатьох випадках він давав необхідну правну опіку і нашим емігрантам. Крім того, після енергійних протестів і невпинних заходів представників Головної Еміграційної Ради та інших українських організацій, удалося досягти того, що Офіс почав видавати де-які допомоги та позики й українцям. Так, напр., протягом двох останніх років, од липня 1936-го до липня 1938-го року, українські організації дістали коло 22 тисяч швейц. франків, не враховуючи сюди сум, що їх шляхом спеціального розподілу дістала українська еміграція в Румунії. Певна річ, що така допомога була дуже неvistачаючою, особ-

ливо в порівнянні до великих і пекучих потреб української еміграції та до тих вдєсятеро принаймні більших засобів, що їх і надалі діставала еміграція московська та вірменська. Проте й ця невеличка допомога ставала нераз у пригоді, і нехтувати нею не приходиться. Грошеві допомоги на інвалідів, безробітних чи дітей у Франції, на дитячий притулок у Подєбрадах, на бурси для хлопців та дівчат у Перемишлі і т. д., і т. д., безумовно спричинилися, хоч у невеликій мірі, до зменшення злиднів серед української еміграції.

Треба відмітити, що до уважнішого ставлення до потреб української еміграції з боку Офісу спричинилася без сумніву особа останнього голови Офісу, п. Гансона, якихй хоч і не виявляв особливих симпатій до українців, але старався завжди додержуватися безсторонности. Тому можна з жалем одмити його відхід од керування біженецькими справами. Що-ж до скасування Офісу, то майбутнє покаже, чи принесе воно корисні для нас зміни. Як би Офіс виконав був домагання українських організацій — впровадження українських представників до його виконавчих органів, — тоді ми мали б дійсно підставу сумувати з приводу його зникнення. Але наші домагання залишилися несповненими...

* * *

Що до правного становища емігрантів, то зникнення Офісу не внесе тут, принаймні на разі, жадних змін. Поки-що залишаться ті самі паспорти і продовжуватиметься там, де його впроваджено, обтягування емігрантів так званими нансенівськими марками (яких лише назву либонь змінять). Так само залишаться і надалі по окремих країнах представники Офісу, чи то пак Високого Комісаріату.

Зате більші зміни мають статися в несенні матеріальної допомоги емігрантам. По-перше, на майбутнє мають припинити видавання позик: уділюватимуться лише безповоротні допомоги у випадках великої нужди. По-друге, допомоги видаватиме не сам Високий Комісаріат безпосереднє, але спеціальні комітети з представників еміграції, зорганізовані в кожній країні при представниках Офісу, а навіть і там, де таких представників немає (напр., Польща). Можливо, що ці комітети гратимуть не тільки роль організацій для розподілу фондів, але уявлятимуть собою дорадчі органи при Комісаріаті для загалу справ, зв'язаних з еміграцією.

Організація таких комітетів є дуже важливим питанням, бо вона може викликати де-які труднощі для українців. Правда, праця уже існуючих дотепер подібних комітетів одбувається ніби нормально, але це не виключає можливости створення на інших теренах заострення по-між ріжними категоріями емігрантів, як що, напр., москвини намагатимуться покривдити інтереси українців або навіть виключити їх з участі в цих комітетах. В кожному разі, справа ця вимагає пильної уваги з боку українських емігрантів, де б вони не перебували: вони мусять подбати, щоб українці скрізь були представлені.

Трохи незручним видається вибір нового місця осідку централі. Лондон занадто віддалений від головних осередків еміграції, що унеможливить частіший безпосередній контакт представників еміграційних організацій з Високим Комісаріатом. Тако-ж де-які побоювання викликає факт сконцентровання в одній установі поруч із справами давніших біженців справ нових біженців з Німеччини, що належать, так би мовити, до цілком іншої категорії... Можна побоюватися, що Високий Комісаріат, зважаючи на свіжість подій та підпадаючи де-яким впливам, буде отдавати більше уваги біженцям з Німеччини...

Зате потішаючим фактом є те, що в установах Високого Комісаріату не сміють брати участі емігранти, ані навіть колишні емігранти. Таким чином, од нової організації можна сподіватися більшої об'єктивности, бо в ній не матимуть голосу москвини, що на кожному кроці старалися завжди шкідити українцям. Москвини, як про те вже була згадка, займали численні становища в Офісі, але всіма силами намагалися не допустити

туди ні одного українця. Тепер можна лише сказати: «котюзи — по заслузі...»

Переорганізація органів опіки еміграцією насуває мимохіть думку, що може прийшов слушний мент знову піднести питання визнання української еміграції за окрему категорію еміграції (як відомо, до цього часу українців формально причисляли до росіян, «рюс», визначаючи лише в практиці що-денних зносин їх окреме існування). При сучасній зміні міжнародніх настроїв що-до українського питання взагалі, ця справа не видається безнадійною. Здобуття цієї позиції означало б не лише велике збільшення нашого загального національного престижу, але дало б тако-ж не аби-які користі в практичних зносинах української еміграції з новоповсталим Високим Комісаріятм. Центральним українським організаціям варто зупинитися поважніше над цією думкою та приготувати відповідні заходи.

Так в загальних рисах виглядають справи, що виникають у зв'язку з ліквідацією Нансенівського Офісу. Певна річ, що майбутнє може принести більше далекосяглі зміни, а може й змінити ті нововведення, які передбачаються і про які була мова: залежатиме це в першій мірі од нового високого комісара, що поки-що ще не приступив до виконання своїх обов'язків.

* * *

Зовсім спеціальної уваги заслуговує становище емігрантів в Чехо-Словаччині. Як що справді празький уряд змушений буде припинити дотихчасову допомогу, то становище її може статися трагічним. Офіс Нансена уже поінформований у цій справі. Тако-ж що-до становища спеціально української еміграції в Чехії, інтервенював в Офісі представник Головної Еміграційної Ради, звертаючи його увагу на необхідність пророблення широкозакресних заходів для приготування можливо необхідної масової допомоги для українських емігрантів в Чехії.

Уже тепер Офіс Нансена має намір визначити де-які фонди на потреби еміграції в Чехо-Словаччині. Він не ангажується одначе належно в цій справі, бо нею має, очевидно, зайнятися в усій повноті уже Високий Комісаріят. Про те вже тепер можна чути голоси, що Високий Комісаріят не зможе давати допомоги в тій мірі, як це щедро робив празький уряд. В кожному разі, українські емігранти в Чехо-Словаччині повинні припильнувати, щоб відповідна частина фондів, що їх розпреділюватимуть для еміграції в Чехії, була призначена організаціям українським. Не зашкодило б, як би окремі українські організації в Чехії порозумілися між собою та виготовили для предложения Офісові Нансена (а пізніше Високому Комісаріяттові) спільний план задоволення своїх потреб.

Проте належить мати надію, що мимо перших алярмуючих чуток ситуація в новій Чехо-Словако-Українській державі не буде виглядати так безнадійно для українських емігрантів. А з другого боку, з огляду на те, що евентуальна допомога Високого Комісаріяту уже тепер заповідається невивстачаючою, а тако-ж з інших міркувань, — українська еміграція в Чехії повинна продумати й інші можливості та перспективи, що будуть може і успішнішими, і доцільнішими.

Женева, 8-го листопада 1938.

Микола Лівницький

Чи ви вже зложили свою жертву на українських інвалідів? Зложіть її негайно! Вашої помочі чекають найвірніші сини України

А К А Д Е М І Я

950-ліття ХРЕЩЕННЯ УКРАЇНИ - РУСИ В ВАРШАВІ

(Лист із Варшави)

Приготовлено її на неділю, 30 жовтня с. р. Був це день триумфу української колонії в Варшаві. Поверх семисотна громада заповнила вщерть простору салю. Напливові людей не було кінця, особливо-ж до очей впадала велика кількість ряс духовних, а що найцікавіше, нераз оббивались об вуха навіть московські розмови.

Український Уряд та армію репрезентував військовий міністр ген. Володимир Сальський. Заступлене було тако-ж офіційно міністерство віроісповідань з польської сторони. Всі заприязнені з Україною народи були репрезентовані своїми делегатами.

Академію вшанували своєю присутністю митрополит Діонізій, протопресвітер о. Теодорович, о. о. архимандрити Палладій і Перадзе, о. о. протосерей Коваленко й Помазанський.

Перші крісла зайняли представники української політичної та наукової еліти, запрошені чужинці та представники краювої й заграничної преси.

Дуже добре уложена програма дала можливість чисельно зібраній громаді відчутти вагу й урочистість українського національного святкування.

Із вступним рефератом виступив директор Українського Наукового Інституту в Варшаві проф. Олександр Лотоцький, розглядаючи з цікавим підходом фахівця що-до справ Української Церкви діяльність Володимира Великого, як будівничого Української Церкви.

Поодинокі точки програми переплетено надзвичайно вдало підібраними піснями-молитвами, які виконав Національний Хор ім. Лисенка під орудою полк. С. Сологуба. Першим виступом хору було відспівання безпосереднє після реферату проф. Лотоцького могутнього «Камо піду»..., композиції Лисенка, та «Тебе Бога хвалимо» в укладі Бортнянського. Пісні полонили зовсім велику аудиторію.

З другим рефератом, про Володимира Великого, як будівничого Української Держави, виступив проф. Дмитро Дорошенко. Після виконання хором ювілейної кантати Кравченка-Кудрика — «988-1938» виступила на сцену завжди рясно оплескувана пані Наталія Дорошенкова з рецитациєю Білоусенкового «На київських горах».

П. Дорошенкова має той рідкий артистичний хист, що зневолює глядачів брати в її мистецькому відтворюванні, в її грі, безпосередню участь, переживати разом з нею. То-ж коли звелись вгору фанатично руки декламаторки, коли пролунали над головами застиглої в безрусі від вражіння аудиторії слова страшної молитви — нема сумніву, що повторяла ті слова ціла святочна громада, просячи словами молитви й грозячи словами прокльонів.

Настрій, викликаний могутньою рецитациєю доповнила відспівана на закінчення молитва «Боже Великий, Єдиний».

Загально підсумовуючи — урочиста академія пройшла вповні вдало, хоч зовсім скромно удекоровано було сцену національним прапором та скомбінованим хрестом-тризубом.

ЛИСТОПАД — МІСЯЦЬ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ !
Ділом вшануйте пам'ять тих, що своїм зусиллям та терпінням поставили нас у ряд націй.

ПОХОРОН ГЕН. ВСЕВОЛОДА ЗМІЄНКА

Нікому не хотілось вірити, що помер той веселий і завжди усміхнений, невтомний працівник. Та проте генерального штабу генерал-хорунжий Всеволод Змієнко несподівано покинув свій пост. І в середу, 2 листопада, провожала генерала в далеку дорогу варшавська українська колонія.

Безліч вінків і квітів вкрили домовину покійного — між ними від Головного Отамана, від військового міністра ген. Володимира Сальського, Головної Управи УЦК в Польщі й багато інших.

Червоною китайкою прикритий лежав спокійно в сталевій сірій труні цей сталевий вояк, приймаючи останні салюти військових і громадян.

Церковця на кладовищі не вмістила всіх, що прийшли прощати покійного. Були присутні в церкві й підчас цілого похоронного обряду представники польської військової влади.

Труну, попереджену вінковим походом, несли приятелі її близькі покійного. При дверях уставився студентський шпалір. 21 полк піхоти польського війська виставив сотню, що віддала військовий салют українському генералові. Військова оркестра супроводжала його похоронним маршем. Глибоке вражіння робив той образ — сталева труна, покрита національним прапором, несена українськими достойниками та тими, що гартувались з генералом у боях, вінки, квіти, вояки, зажурене громадянство. Смеркало, коли жалібний похід дійшов до могили.

Перший промовляв генерал Сальський від імени уряду й від війська:

Тяжко, стоячи коло останньої точки земної подорожі людини, прощати її. Особливо це тяжко, коли відійшла людина ще недавно так діяльна, повна сил та енергії, так потрібна в нашому житті, як дорогий товариш і співробітник світлої пам'яті генерал Змієнко.

Гарячий патріот, що з самого початку української національної революції став в шереху рідного війська, весь час нашої збройної визвольної боротьби перебував на фронті. Одеса, Південно-Східний фронт, Корпус Січових Стрільців і нарешті 6-а Січова стрілецька дивізія — то етапи його бойової діяльності аж до перерви в нашій збройній боротьбі. Віддав цій боротьбі всі свої духові й фізичні сили, весь свій набутий перед тим воєнний досвід.

Нема в його бойовій праці жадної плями, нема нічого, що понижувало б його вояцьку гідність. Можемо лише з признанням ствердити, що генерального штабу генерал-хорунжий Всеволод Змієнко чесно виконав свій вояцький обов'язок перед Батьківщиною. Це найвища моральна нагорода, що її може дістати вояк.

А тут, на еміграції? Ні одна подія в українським світі не минала його уваги, глибоко переймався перебігом українського життя, особливо еміграції, був діяльним співробітником багатьох наших організацій.

Завжди був чулий до емігрантських злиднів, так учини доброзичливий і сердечно-уважний до меньшого брата-воєнка та його потреб.

Завжди повний ініціативи, всіляких задум та проєктів, часами і нереальних, аби піднести на вищий щабель духове емігрантське життя та поменшити його нужду.

Не забудемо генерала завжди привітного, завжди усміненого, навіть в найтяжчій хвилині, хоч доля не жалувала йому тяжких ударів.

Вістка про його передчасний відхід огорне сумом наше, хоч розсіяне на еміграції, але духом єдине, воєцтво. Кожний український воєк згадає добрим словом свого генерала.

В імені нашого воєцтва складаю тобі, дорогий генерале, наше братнє воєцьке «прошай».

Прошаю тебе в імені вдячного тобі нашого Уряду і Пана Головного Отамана.

Прошай на віки, Товаришу.

Сни про золотосіяну вільну незалежну Україну, що була змістом твого життя.

Вічна тобі пам'ять і слава!

Відбреніли твердо й зворушливо тяжкі слова короткої воєцької стилем промови. Від УЦК промовляв його голова Микола Ковальський:

В імені Головної Управи Українського Центрального Комітету висловлюю глибокий смуток і жаль з приводу передчасної смерті генерала Армії Української Народньої Республіки блаженної пам'яті Всеволода Змієнка.

Він мав поважні заслуги в недавній боротьбі українського народу та його армії за визволення України з московської неволі.

Але й тоді, коли доля судила Українській Армії часово припинити збройну боротьбу за визволення рідного краю, українська політична еміграція не визнала окупаційної московської влади і на протязі довгих років продовжує боротьбу за незалежну українську державність. Вона в найтяжчих умовах життя на чужині розвинула й утримує досі свою організацію і являється об'єднаною і більше підготованою на випадок відновлення в майбутньому збройної боротьби за визволення України.

Одним з найактивніших діячів, що заслужилися справі утримання української еміграції в зорганізованому стані, був генерал Всеволод Змієно.

На протязі довгих років він був заступником голови, а останні часами й головою управи Українського Воєнно-Історичного Товариства, яке, маючи своїм завданням зафіксування фактів недавньої визвольної боротьби, заслужилося в справі заховання та зміцнення в українському народі традиції збройної боротьби за незалежну українську державність.

Далі, вже від довшого часу генерал Змієно повнив відповідальну функцію голови Громадського Суду Українського Центрального Комітету, на якому становищі виявив сумлінне відношення до виконання своїх обов'язків та дуже обережне ставлення при кваліфікуванні переступів українських емігрантів у випадках найтяжчих матеріальних умов життя на чужині, в яких перебували ті, що проти них були закиди.

Нарешті, на протязі ряду років генерал Змієно стояв на чолі варшавського відділу Українського Центрального Комітету, одного з найбільших відділів. І тут він виявив чуле ставлення та милосердя до меньшого брата, прикладаючи багато зусиль до приміщення наших козаків на працю та підтримуючи їх матеріально.

Генерального штабу Генерал - Хорунжий
ВСЕВОЛОД ЗМІЄНКО

† 30 жовтня 1938

Взагалі, генерал Всеволод Змієнко багато сил, багато енергії віддавав українській справі, виявляв ініціативу та труботу про справу, переживав кожну вдачу чи невдачу, хвилювався. І помер він, стоячи на відповідальному посту.

Помер якраз тоді, коли почали вже прояснюватися перспективи української справи.

І хоч не судилося йому побачити вільну і незалежну Україну, але пам'ять про нього залишиться в наших серцях і ми передамо її українському народові, згадає про нього історія. Честь і слава заслуженому генералові і громадяниннові!

Від Воєннс-Історичного Товариства промовляв полк. Науменко:

Незнані є путі Господні... Не думав я, що прийдеться мені провожати Тебе, генерале, в Твою останню дорогу і прощати від імені тих людей, з якими ти довгі літа разом працював, з якими жив одною ідеєю і стремів до одної цілі.

Від імені Українського Воєнно-Історичного Т-ва приношу Тобі слова останнього привіту. Хай ці слова будуть хоч слабим виразом нашого болю і суму. Тяжка є наша втрата, тяжкий є біль, бо в Тобі втратили ми не тільки голову нашого Товариства, а й широго приятеля і друга і таким залишишся Ти в нашій пам'яті.

Не судилося Тобі побачити визволеного рідного краю: в чужій землі спочивай вічним сном, але станеш перед престолом Всевишнього з чистим сумлінням, як чесний вояк і українець.

Спи-ж спокійно, друже! Хай Тобі присниться наша далека Україна, про яку Ти мріяв, яку Ти так любив... Прощай, генерале!...

Від відділу УЦК в Варшаві — говорив п. Я. Винник:

Рідіють наші ряди старих ветеранів Визвольної Боротьби...

В імені управи варшавського відділу Українського Центрального Комітету, як одному з тих, що разом з Тобою йшли вогневим шляхом визволення, припадає мені сумний обов'язок попросити Тебе, генерале, в далеку, останню дорогу.

Смерть являється натуральним явищем в житті людським. Та передчасна смерть викликає слушний жаль і смуток. Тим більше Твоя смерть, генерале, являється болючого для нас утратою, твоя бо досвідчена рука, що так уміла тримати гострий меч, була ще потрібна Україні. Умер Ти передчасно, на передодні того, коли ось-ось знову заграють сурми бойові і ми, старі ветерани, вирушимо враз з молодими довершити недовершене в часі останнього Великого Зриву. Зламався гострий меч в Твоїй руці тоді, але Ти не випустив його, ти кував, гартував і гострив до нової боротьби. Був ти лицарем без страху й докори — справжнім лицарем Української Землі. Не судилося Тобі повернутися до Рідного Краю і вступити переможцем в столицю нашу — золотoverхий Київ... Та Україна не забуде Тебе, свого лицаря. Мине лихоліття, повстане велика Українська Держава і Ти повернешся до Рідного Краю і прийме Тебе до свого дона рідна земля-мати, а ім'я Твоє буде вміщене до Пантеону Славних Української Землі...

А тим часом спи спокійно, лицарю, в чужій землі тут, і нехай Тобі буде легкою ця чужа земля... Прощай на віки!...

Заки замурували труну—віддала генералові останній салют почесна сотня, жвавими маршами засурмила оркестра. Хор під

орудом полк. Сологуба проважав українського визначного старшину стрілецькими піснями. Традиційне «Чуєш, брате мій...» поплило журливо й заворожило на якийсь час у повному безрусі все присутнє наше громадянство.

Кінчали засипати могилу в цілковитій темряві—при свічках. Серед рясної української «мертвої колонії» на варшавському кладовищі появилася новий гість. Могила сховалася під вінками й квітами.

По аляях кладовища шарудів вітер пожовклим осіннім листям... Ліг український генерал під чужою землею, щоб чекати з усіма тими, яких емігрантська доля і йому припала, на момент, коли перенесуть його туди, де він оставив своє серце. А що цей момент прийде — в тому він ніколи не сумнівався!

КООПЕРАТИВНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТЕАТР І М . М . САДОВСЬКОГО

Театр ім. М. Садовського уже 5 літ грає в Галичині, в складі 30 осіб, при власних дуже дєбрих декораціях. При театрі є те-ж власна оркестра з 8 осіб.

Недавно до театру вдалося заангажувати відомого артиста київського Театру М. Садовського та режисера ужгородського театру Олексу Левитського. Режисерську працю в театрі провадить арт. Театру М. Садовського Люся Барвінок. Художнє-декораційну працю виконус арт.-маляр Бобинський. Управителем театру є Панас Карабиневиц, директор філії Державного Театру на Україні — в Могилеві Подільському.

Репертуар театру народнє-історичний і складається з таких п'єс: 1) Маруся Богуславка, 2) Невольник, 3) Гетьман Полуботок, 4) Мазепа, 5) Ніч під Івана Купала, 6) Дай серцю волю, 7) Сорочинський ярмарок, 8) Вій, 9) Запорожець, 10) Мати - Наймичка, 11) Ой не ходи, Грицю, 12) Наталка Полтавка, 13) Безталанна, 14) Пісня Бєскиду.

В майбутньому театр готується до виїзду закордон і пошуку є солідного імпресаріо.

Адреса Театру: Український Народний Театр ім. М. Садовського. Жидачів. Польща.

**Спо вніть громадський обов'язок супроти українських інвалідів!
Дайте поміч покаліченим воякам Українського Війська !**

Члени Кооперативного Українського Народного Театру
ім. М. Садовського

СУЧАСНІ МЕДОМАГАННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ У ССР В ОСВІТЛЕННІ СОВІТСЬКОЇ ПРЕСИ *)

(Закінчення)

Всі ці, скеровані до збільшення продукційного ефекту, заходи совітського керівництва не все однаке приносять бажані наслідки. На перешкоді стають різні явища політичного й економічного характеру, як «анти-механізаційні настрої», аварії, плинність робочої сили, «простої» машин, «прогули» робітників і ин., які обнижують продуктивність праці, зменшують кількісний ефект продукції, які поставили в «прорив» Донецький басейн, які запровадили в сліпий заулоч Кривий Ріг і т. д.

Антимеханізаційні настрої в промисловості У С С Р часто згадуються на сторінках совітської преси. Це явище особливо помітне в праці вугільного Донецького басейну, в який, після «небувалого і гянебного минулорічного прориву» (з якого, до речі, Донецький басейн не вийшов й до цього часу), було кинуте досить значну кількість різного роду механізмів.

«Саботажисти і антимеханізатори в Донбасі ще не зломлені», — пише «Індустрія» (4). Нові механізми впроваджуються повільно, багато машин, які могли б замінити ручну працю значної кількості людей, цілком не використовуються. Продуктивність багатьох працюючих механізмів помітно обнизилась.

*) Див. «Тризуб» ч. 46 (646) з 13. XI. с.р.

Антимеханізаційні настрої являються тако-ж і додатнім ґрунтом для ріжнього роду а в а р і ї, які в житті Донецького басейну, Кривого Рогу і чорної металургії УССР набрали характеру явища масового і щоденного.

«Ми можемо назвати цілий ряд трестів, де аварії являються правдивим бичем продукції, — пише в «Правді» (1) начальнік «Донбасвугля» Н. Кацауров. Трест «Буденновугіль» лише за одну декаду втратив 10.700 тон вугілля, допустивши 117 аварій. Трест «Серговугіль» за дві декади втратив 5000 тон вугілля, маючи 103 аварії» (1). «В Артемвуглі втрати через аварії за перші п'ять місяців с. р. винесли 55 тис. тон»(4)... На металургічному заводі ім. Дзержинського «багато аварій», «вони нараховуються тут цілими сотнями»... — пише в «Правді» (3) А. Фролков — секретарь Дніпропетровського Обкому КП(б)У. З «Індустрії» (3) довідуємось, що той-же завод ім. Дзержинського в квітні місяці с. р. завдячує аваріям 370 тис. рублів страт, а в травні місяці — до пів мільйона».

«Велика аварійність й на Маківському заводі ім. Кірова, — пише далі «Індустрія». Найбільшою поразкою характеризується тут внутрішній транспорт. Тут часто палічують до 150 «випадків» на місяць — 5 аварій на добу».

Аналізуючи причини масового явища аварій в «Донбасі», «Індустрія» (12) приходить до висновку, що вони являються тут не лише наслідком створених ворогами аварійних обставин, але й технічною неохайністю, відсутністю планово-передбачливого ремонту й твердої продукційної дисципліни».

Аварії в фабричному транспорті чорної металургії, — як про це говорить інж. Н. Абрамов на сторінках «Індустрії» (3), — «особливо болісно відбиваються на праці підприємства: вони порушують продукційний ритм, зривають графік, приводять до систематичних простоїв агрегаторів» і т. п. Самий-же «характер цих аварій показує, що справа тут не лише в халатності і неохайності персоналу, який обслуговує агрегати і механізми, не лише в «випадковостях», що виникають з перестарілих інсталляцій, а в простісеньких шкідницьких чинах ще не викритих ворогів народу...»

З аваріями, як бачимо, є міцно зв'язане й явище простою машин, а з браком продукційної дисципліни — явище прогулу робітників.

Ці, викликані аваріями, простої машин, а тако-ж «неохайність в праці, продукційна недисциплінованість, низької якості планово-забезпечуючий ремонт агрегаторів і механізмів, — все це дорого обходиться країні»... говорить в «Індустрії» (3) інж. Н. Абрамов, наводячи при цьому й цілу низку даних, узасаднюючих ці його твердження.

Можна навести тут хоч би й наступні типові приклади негативного впливу простоїв і прогулів на продукційні ефекти промисловости УССР.

Шахта № 12 «Краснодонвугля», в наслідок зіпсуття гамуючих інсталляцій в транспортній системі, простояла 13½ годин, втрачаючи 750 тон вугля (12).

В Криворізьській залізорудній промисловості, з огляду на брак «большевицького порядку і свідомої дисципліни», кількість прогулів доходить кожного кварталу до 3000 робітниківоднів (1).

«В комбінаті «Запоріжсталь» в першому півріччі с. р. лише один мартенівський цех допустив до того, що 19,5 відс. робочого часу було витрачено на простої». В інших цехах цей відсоток доходить до 25 відс.

При загальному наріканні на брак «большевицького порядку і свідомої дисципліни» та при масовому і щоденному явищі аварій і зв'язаних з ними простоїв машин — рішаючий вплив цієї ділянки недомагань промисловости УССР на розрив між продукційним ефектом і продукційними нормами є більше, ніж очевидний.

Ціла низка статей під такими наголовками, як — «По-господарськи берегти паливо», «Як марується паливо» і ин. впроваджує нас в нову ділянку недомагань промисловости УССР, якою є нерациональна господарка, «байдужність керівництва до економики, до фінансів свого підприємства» і т. д.

Совітські фахівці облічують, напр., що на шляху від копальні до доменної печі пропадає 15 відсотків видобутого вугля (13). «Нам потрібна продукційна культура», — пише К. Бутенко (замістник наркома тяжкої промисловості ССРСР), розглядаючи на сторінках «Правди» (15) сучасний стан металургійної промисловості, — і під цією продукційною культурою розуміє такі явища, як зменшення втрат у видаткуванні палива, наведення порядку в енергетичному господарстві і т. д.

Щоб закінчити огляд недомагань промисловості УССР, які мають вплив на її продукційні ефекти і на «розрив між продукцією та плановими нормами», — належить зупинитися ще на одному явищі, яким є плінність робітничих мас, що особливо увидатнюється в кам'яновугільній і залізрудній промисловості УССР.

Плінність робітничих мас була одною з головніших причин «ганебного прориву» в Донбасі в минулих роках. В 1936 році, напр., в копальні української частини Дон. бас. прибуло 263 тис., вибуло 254 тис., а пересічно працювало 238 тис. робітників (16).

І шукаючи відповіді на питання «Чому з Донбасу втікають люди?», або «Чому Донбас перетворюється в перехідне подвір'я?», — совітська преса висовує такі причини, як тяжкі умови праці в копальнях, низький рівень заробітної платні, антигігієнічні побутові умови і т. ин.

Про плінність робочої сили в залізо-рудній промисловості УССР говорять хоч би наступні слова Н. Лебеда (керівник тресту «Руда»), який на сторінках «Индустр'ї» (17) пише: «Найбільше небезпечною хворобою Криворізьського басейну є плінність робочої сили, яка пояснюється тим, що бுவше шкідливе керівництво неправильно будувало систему заробітної платні і навмисно погіршувало життєві умови робітників».

І хоч заявляє совітська преса, що в боротьбі з плінністю робочої сили багато може допомогти стаханівський рух, то одначе в практиці живається тут де-що інших метод, як «прикріплення робітників до копалень» шляхом індивідуальних умов і додатками до платні «за вислугу літ» (Дон. бас.) (5), як премійова система винагородження за працю (Кривий Ріг) (7) і т. д.

Окрему категорію серед недомагань промисловості УССР становлять явища, які мають негативний вплив на якість продукції і які особливо помітні в легкій промисловості УССР.

Загальну характеристику сучасних недомагань легкої промисловості ССРСР дають нам «Известия» (18), які пишуть: «В підприємствах легкої промисловості ще сильний «самотек». Не має дійсної большевицької організації. Особливо недостатня увага до мобілізації внутрішніх ресурсів фабрик. Далеко не зліквідована ще плінність робочої сили. Значні прості фабричного устаткування»... і т. д.

Все це, разом взяте, творить те, що, — як каже в «Правді» (20) В. Шестаков (нарком легкої промисловості ССРСР), — «в 1937 році легка промисловість эле справилась з завданням, яке перед нею ставилось».

Ті-ж саме недотягнення характеризують і легку промисловість УССР з тією хіба ріжницею, що стан «прориву» тут де-що глибший. М. Кириченко (нарком легкої промисловості УССР) на ламах «Комуніста» (19) стверджує, напр., що в легкій промисловості УССР «боротьба за якість, за честь фабричної марки не провадиться з достатньо наполегливістю. В цій частині легка промисловість УССР далеко відстала від легкої промисловості РСФСР і ин. республік»...

* * *

Приводячи загальний підсумок сучасним недомаганням промисловості УССР, належить ствердити, що 1938-ий рік проходить через її життя під знаком особливих неповіднень.

В 1938-ий рік мала вона ввійти «опанувавши техніку». 1938-ий рік мав бути у всіх її ділянках «роком стаханівських рекордів». 1938-ий рік мав принести масам вже достатню кількість і доброї якості товарів

«ширпотребу». 1938-ий рік проходить, крім того, й під гаслом «республіканських змагань по оборонній роботі», в яких на промисловість покладається особливе завдання.

А в той-же час цей 1938-ий рік для промисловості УССР — то рік поглиблення «прориву», рік щоденних масових катастроф, «простоїв», «прогулів», браку елементарної продукційної дисципліни і дальшого розриву між продукцією та плановими нормами.

Диспропорція занадто велика і... зловрога.

11) «Индустрия», 10. VIII. 1938. — «Ликвидировать аварии на шахтах Донбасса».

12) «Индустрия», 12. VIII. 1938. — «Об авариях на под'ёмных механизмах Донбасса».

13) «Индустрия», 21. VIII. 1938. — «Как расточается топливо».

14) «Индустрия», 14. VI. 1938. — «О прибылях и убытках».

15) «Правда», 26. II. 1938, К. Бутенко — «Задачи металлургии и новая культура производства».

16) «За индустриализацию» 23. III. 1937. — «Курни текучести в Донбассе».

17) «Индустрия», 14. VI. 1938. — Н. Лебедь — «Поднять добычу руды».

18) «Известия», 14. VIII. 1938 — «Решительно улучшить работу легкой промышленности».

19) «Комуніст», 5. X. 1938. М. Кириченко — «Рішуче піднести легку промисловість України».

20) «Правда», 25. II. 1938. В. Шестаков — «Легкая промышленность в 1938 году».

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Віденська постанова про кордони Закарпаття. — Господарські можливості Закарпаття в нових кордонах. — Завдання Закарпатського уряду. — Роля еміграції.

В попередньому нашому огляді ми писали: «Було б найвним думати, що хтось буде допомагати нам і дбати про нас лише із-за якогось романтичного сантименту. Приятелів і союзників зможемо мати лише тоді, коли фактом і чином виявимо свою силу, коли покажемо, що ми дозріла державна нація».

Не можемо не згадати цих своїх слів в ці дні, коли увага і почуття цілого українського громадянства концентрується біля нової несправедливості, заподіяної українській нації віденською постановою про визначення кордонів Карпатської України. Мукачів і Ужгород, головні адміністративні і культурні осередки Закарпаття, і їх округи з переважною українською більшістю населення передано в руки Угорщини. Від Карпатської України відрізано значну частину її низинного плодючого району, який лишками своїх хліборобських продуктів обслуговував гірські околиці, поставлено край в дуже важкі комунікаційні умови, створено важкі обставини для праці над відбудовою краю, яка стоїть перед новим українським урядом.

Маємо новий, такий важкий і болючий для нас доказ того, що політика не керується почуттям романтичного сантименту.

* * *

Як знаємо з преси, довгу і складну кампанію з приводу долі Закарпаття вирішено у Відні на основі дуже важного для нас, але все таки компромісу. Були тенденції і проєкти про передачу Угорщині цілого Закарпаття. Вони впади, мад'яри одержали лише частину того, що хотіли. Маємо всі підстави твердити, що коли ціле Закарпаття не припало мад'ярам, то в цьому велику роль відіграла акція українських чинників. Тільки тому, що на Закарпатті зорганізувався український уряд, однодушно підтриманий всім українським населенням краю, справа Закарпаття на міжнародньому форумі здобула для себе сприятливу ситуацію; не мале значіння для популяризації пропаганди справи Закарпаття мала та акція, яка була розвинена українською еміграцією в Європі і Америці, та однодушна підтримка, яку зустрів український закарпатський уряд серед усіх українців, в яких землях вони б не перебували. Лише через те, що справу Закарпаття було поставлено в тісний і нерозривний зв'язок з цілою українською справою, вдалося хоча б частинно врятувати цю частину нашої батьківщини від чужих зазіхань.

Коли проте розв'язання справи Закарпаття пішло по лінії такого важкого і не вигідного для нас компромісу, то вина за це в жадний спосіб не може спадати на український чинник. Признаючи певні позитивні властивості за чеською політикою на Закарпатті, ніколи ми не можемо забувати, що чеські політики допускалися там разом з тим дуже поважних і ґрунтовних хиб. З Закарпаття було зроблено домену впливів експозитур чеських політичних партій, які робили все можливе, щоб перешкодити самостійній політичній організації місцевого населення. Не можна не згадати і протекції, яку, на шкоду краєві, знайшло собі там московське консульство, підсилене кадрами емігрантів з Росії, що за благословенням Праги оселилися були на Закарпатті. Автономія, до реалізації якої зобов'язався чеський уряд, не була на протязі двадцяти років переведена в життя. Проклямане в останніх тижнях створення закарпатської держави в складі федеративної ЧСР, яке Прага мусіла прийняти до відома, бо вже не мала можливості спротиву, і переведене в останніх днях перетворення закарпатського уряду в уряд виразно українського складу не могли, очевидно, виправити відразу всіх тих помилок і хиб, які було зроблено на протязі двох десятиліть. І тепер українському урядові Закарпаття доведеться приступити до праці в обкресній не з його вини території і розпачуватися за всі ті хибні посушення, до яких він причетний не був.

* * *

Але проте основним питанням біжучого моменту лишається не винення, хто винен в тому, що сталося, а намічення шляхів для конкретної праці над відбудовою того краю, де влада перебуває в українських руках. Завдання, які стоять перед закарпатським урядом не легкі; проте було б зайвим ширенням паніки, коли б твердили ми, що труднощі, які виникли в зв'язку з новою конфігурацією кордонів Закарпаття являлися б неможливими до переборення. Закарпаття має великі природні можливості, до цього часу цілком невикористані і занедбані; коли його трактують, як бідний край, то забувають, що не лише на хліборобстві базується в сучасних економічних обставинах господарський розвиток країн. Закарпаття посідає великі лісові багатства, експлоатація яких перебуває на дуже низькому рівні, має досі недосліджені належно поклади корисних копалин, посідає всі умови для розвитку туристики і курортної справи; гірські полонини Закарпаття дають всі підстави для розвитку скотарства, південна низина забезпечує всі умови для розвитку садівництва, яке й зараз відіграє не малу роль в місцевій економіці. Всі ці сприятливі умови для господарського розвитку країни до цього часу не були належно використані; з одного боку, на перешкоді стояли несприятлива для Закарпаття господарська політика празької метрополії й брак капіталів, а з другого боку,

— низький рівень господарської культури місцевого населення. Перед закарпатським урядом розкриваються широкі можливості і широке поле для праці.

Очевидно, здійснити ці можливості закарпатський уряд зможе тільки тоді, коли він дійсно забезпечить для себе всю владу на своїй землі. Відносини нового українського уряду з Прагою з правного боку ще зовсім не оформлено; вони встановлюються силою фактів і не придбали ще характеру зафіксованих правових норм; не треба думати, що централістичні тенденції керуючих чеських кол, які так яскраво виявлялися на практиці минулого двадцятиліття, тепер вже цілком зникли і не існують. Тільки в міру того, як закарпатському урядові вдасться дійсно звільнитися від чужої опіки і поставити співробітництво з Прагою на основі співпраці для вирішення лише спільних для обох держав справ, працю його буде поставлено на міцній базі. Тільки тоді закарпатський уряд зможе використати всі творчі національні сили і стати на чолі процесу української національної революції, яка властиво відбувається тепер на Закарпатті.

* * *

Для правильного зрозуміння тих перспектив і можливостей, які таять в собі теперішні події на Закарпатті, надзвичайно важно засвоїти цю останню тезу. Треба зрозуміти, що на Закарпатті, цій найбільше покривдженій і забутій частині нашої великої батьківщини, відбувається тепер процес української національної революції. Цей революційний процес поставив на чолі Закарпаття український національний уряд і на протязі такого короткого часу ліквідував чужі аґентури в лоні національного організму Закарпаття, хоч мали вони за собою і довгі роки праці і впливових приятелів, між якими, як це не абсурдно, можна нарахувати і дуже авторитетних до недавня пражьких політиків. Гасла української державности і національного визволення тут знов творять те чудо, яке творили вони свого часу за незабутніх днів національного зриву на інших українських землях. По полонинах і верхах шириться й лунає нове слово: Україна! Воно перемагає консерватизм і недовіря старшої зневіреної генерації і скрізь знаходить своїх молодих загорілих adeptів. В тому психичному зрушенні, яке відбувається тепер на Закарпатті, заложено великі можливості і великі перспективи для праці закарпатського уряду. В тому є гарантія того, що на Закарпатті неможливі тепер жадні «faits accomplis», з чийого б боку не виходила ініціатива таких проєктів. В тому є гарантія, що праця закарпатського уряду принесе свої позитивні наслідки.

* * *

Створення української державности на Закарпатті серед української еміґрації знайшло дуже широкий стихійний відгук. Характеристично, що ціла еміґрація як в Європі, так і в Америці, не зважаючи на зовнішню свою несконсолідованість, зайняла в справі Закарпаття ті самі позиції, які вимагалися потребами загально-національного інтересу. Обіцює цей приклад загально-національної солідарности, виявлений українською еміґрацією, що і в майбутньому, коли настануть рішаччі події, знайде еміґрація потрібну спільність мови і спільність чину.

Було б проте непростимою шкодою, коли б українська еміґрація обмежила своє відношення до справи Закарпаття лише платонічними виразами співчуття. Її завдання полягало б у тому, щоб в контакт і порозумінні з закарпатськими урядовими і громадськими чинниками взяти практичну участь в тому культурному й господарському будівництві, яке переводиться тепер на Закарпатті. Очевидно, перше слово і перше місце в планах і переведенні національного будівництва на Закарпатті належить представникам місцевого українського населення. Але повинні вони мати певність, що в тому випадкові, коли у них бракуватиме своїх людей, своїх фа-

хівців, вони можуть мати гарантовану допомогу з боку еміграції. Не лише в такій допомозі може бути потреба; в справах господарського будівництва велику роль буде грати питання притягнення капіталів. Думаємо, що в розв'язанні цього питання свою роль могла б відіграти американська еміграція, яка в своїх організаціях має до розпорядження не такі вже малі для Закарпаття фінансові засоби. До завдань керуючих чинників американської еміграції належало б визначити ті форми і способи, в які могло б вилитися фінансове і господарське співробітництво між українською Америкою і Закарпаттям.

В. С.

Н А Т Е П Е Р І Ш Н І Т Е М И

— Гін до Українського Моря. — Річниця протикомітернського пакту. — Мустафа-Кемаль-паша-Ататурк.

Після Мюнхенської угоди, а далі по Віденському арбітражі, що вдарив по живому всіх українців, — європейське життя почало йти по певних рейках на шляху до серйозних і далеко йдучих змін.

Розуміється, що сьогодні ще не зовсім видно ті шляхи, якими має йти політична активність держав, зокрема великих, але можна вже вбачати певні напрямні, що дають право здогадуватися про те, куди тектиме річка міжнародних відносин, де мають бути станції — зупинки для різних етапів цього міжнароднього життя, а тако-ж — де вже починають будувати греблі для стримання ходи цієї річки.

Як і треба було передбачати, судетська справа мала одкрити новий Германій ворота й шляхи своєї експансії в Середній й Південній Європі. Цілком зрозуміло, що сильна сьогодні й організована зразково Німеччина не могла жити у стиснених рямцях, що їх було протягом років триmano.

І тому ще у Мюнхені очевидно це питання було поставлено і як, що воно ніякими яскравими деклараціями чи конкретними угодами не було фіксовано, проте слід здогадуватися, що принаймні шляхи до майбутньої згоди все-ж намічено. Справді, Німеччина мала, так мовити, два поля на яких грала, а саме — колоніальне питання і експансія в Середній та Південній Європі. Англія й Франція, які є найбільшими колоніальними державами і які посідають мандати (після 1919 р.) на бувші німецькі колонії, очевидно, не настроєні безоговорочно ревізувати питання колоніальне й поступатися землями, які знаходяться в їх володінні; тому їм міг бути вигіднішим напрямок гону відродженої Німеччини в протилежний од своїх безпосередніх інтересів бік, а саме — на Схід. Це виявилось і в спільній англо-німецькій декларації, зробленій зараз-же по Мюнхені, а так само і у всій по-мюнхенській політиці британського уряду, який вивив ніби незацікавлення у «вільній руці» Німеччини на Сходу. Що-до Франції, то це виявилось так само яскраво у її відношенні до справ середньо-європейських аж так, що французький уряд ніяк не підтримував справи польсько-угорського спільного кордону, як кордону блоку анти-німецького. Думка-ж про те, що Франція мусить перестати бути «європейським жандармом», а натомість звернути всю увагу на скріплення внутрішнє і консолідацію своєї колоніальної імперії, знайшла широкий прихильний відгомін у французькій пресі. Таким чином незацікавлення і Франції у «вільній руці» Німеччини на Сході те-ж виявилось досить недвозначно. Це підтверджується тако-ж і повідомленням кореспон-

дента «Times'a» з Берліну про те, що «французька думка дати Райхові вільну руку в Центральній й Східній Європі не робить жадного вражіння на німців, які вважають, що їхні руки вже є вільними в цих районах». («Le Temps» з 26. 10. 1938).

Але є ще й третій чинник у цій політичній грі, це Італія; обходити його не можливо. Сьогодні, по Мюнхені, не можна не мати Італію в орбіті загального європейського життя. Ото-ж тому загальний хід останніх подій направлений на налагодження франко-італійських і англо-італійських стосунків. Признання за Італією Абіссинії це перший крок до цього порозуміння. Вже новий амбасадор Франції п. Франсуа Понсе поїхав до Риму і акредитований він, як французький посол у «короля Італії, імператора Етіопії», а невдовзі до Парижа приїхати має амбасадор італійський замість *chargé d'affaires*, що був досі. Стосунки-ж, як держави до держави, починають унормовуватися. Намічено вже знесення різних туристичних обмежень, що були прийняті обидвома країнами, то-що.

З другого боку, Англія вже дала згоду на те, щоб англо-італійський договір увійшов у силу з середини листопада цього року. Там порозуміння йшло іншими шляхами, як що можна так сказати, шляхами морськими, бо фактично в них зацікавлена Англія. «Sunday Times» поясняє входження в силу англо-італійського договору такими міркуваннями:

1. Середземне море має більше ваги для Англії і Імперії, ніж Центральна Європа.
2. Велика Британія можливо буде примушеною перешкодити німецькому проникненню на Південь Європи.
3. Як що передбачати евентуальність посередництва в Іспанії, то важно не тільки задовольнитися переведенням політики строгої неінтервенції, а й приготувати шляхи до такого завдання.

І газета поясняє ці міркування словами, що розкривають передбачливість англійських політиків, які дбають про інтереси Англії не тільки на сьогодні, але й на завтра. Подаємо ці рядки за «Le Temps».

Як що ми, — продовжує газета, — будемо підтримувати дружні стосунки з Італією, то амбіції Німеччини в Центральній Європі можуть розвинути в спосіб, що не шкодитиме нашим власним інтересам. А ворожа Італія може повсякчасно ділати як коротке замкнення електричного струму на шляху війни.

Можна те-ж увяляти ті обставини, в яких Німеччина могла б не бути задоволеною з своїх можливостей в Центральній і Південній Європі і старатися пробити собі доступ до моря, маючи погоджену Італію, як співробітництво.

Є цілком справедливо, що ми ясно говорили можливим суперникам про те, до якого моменту ми постановили противитися, навіть прибігаючи до війни. Можуть сказати, що цей момент вже настав, коли ці амбіції матимуть на увазі море. Як що наша могутність на морі і в повітрі мусить бути основою нашої стратегії, то наше право користати з Дарданелів і з Босфору могло б бути для нас таким самим життєвим в стосунку до Німеччини, як це було і в стосунку до Росії («Le Temps» з 7. II. 1938).

Коли ж пригадати факти німецької активності на Балкані та в Туреччині (наприклад, об'їзд д-ра Функа балканських держав і т. д.), то виявляється очевидним так званий «гін до моря» — гін до Чорного чи Українського моря — з боку Німеччини.

А недавні звістки про те, що італійській місії в Румунії вдалося заключити там певні умови що-до замовлення в Італії літаків та військових

кораблів та те, що поновлено торговельний італо-совітський договір, підтверджують, що і Італія на Чорному морі хоче тримати чуйне око.

Заява-ж «Sunday Times» про те, що Англія зовсім не є незацікавленою у справах Дарданелів та Босфору виявляє, що на Чорному морі збігаються і англійські інтереси.

Отже виходить, що на Українському морі сходяться якісь живі інтереси принаймні трьох великих держав і навколо цього моря зараз точиться серйозна гра, до якої Україна тако-ж не може бути байдужою.

* * *

6 листопада с. р. три держави — Германія, Італія та Японія святкували першу річницю антикомінтернського пакту. Преса тих трьох країн присвячує цій події велику увагу і одмічає значіння і справжню вагу цього пакту. «Giornale d'Italia» вважає, що цей пакт має великий історичний зміст, продиктований комуністичною небезпекою та акцією комінтерну, а тому цей пакт має виключну вагу для цивілізації Європи та цілого світу. Як приклад впливу чинності пакту «Tribuna» наводить яскравий упадок престижу Москви, яка ще рік тому щось важила у Франції, Чехословаччині, Іспанії, Китаю і т. д., і справедливо зауважує:

«Росія не допустить ніколи, щоб її було втягнуто в війну, що захищатиме ту чи іншу європейську систему, ціль її — це експлуатувати війну інших, щоб витягти собі користь в момент загального розвалу».

З другого боку, італійська опінія вважає, що цей пакт безперечно йде на руку італо-німецьким інтересам на Далекому Сході.

У Німеччині річниця ця була урочисто відсвяткована зібраннями та прийняттями, на яких були відповідальні чинники Німеччини та представники Італії й Японії. Розуміється, що й преса присвятила тій річниці багато уваги, щоб рельєфно висвітлити значіння пакту.

В Японії ця річниця обходилася надзвичайно урочисто. Оголошено було трьохтижневі свята з нагоди її святкування. Влаштовано було урочисті прийняття, на яких були принц Коноїє, прем'єр міністр, амбасадори Німеччини, Італії та Іспанії. Цілком зрозуміло, що цей пакт послужив на добре інтересам Японії.

На обрії-ж чинників міжнароднього життя, без сумніву, з посеред багатьох пактів і угод, цей протикомінтернівський пакт виявив себе найжиттєздатнішим і могутнім. Перед ним є й велика будуччина.

* * *

В Туреччині сталася великої ваги втрата: помер після довгої й тяжкої хвороби Мустафа Кемаль Паша, реформатор і фундатор нової Туреччини. Розпочавши свою активну роботу зразу-ж по великій війні переможною збройною боротьбою за визволення турецької території, Мустафа Кемаль здобуває собі однодушне признание свого народу і, завдяки своїм великим організаційним здібностям та визначним державницьким талантам, невдовзі виводить Туреччину із тяжкого становища країни, що програла війну.

Зусиллями його та його ближчих співробітників Туреччина не тільки виходить із становища подоланої, але стає на кон історії оновленим окремим монолітом, злитованим одною метою під керівництвом сильної руки свого вождя. Лозанський трактат, що змінює становище Туреччини, в яке вона була поставлена договором в Севрі, підносить її значіння і дає їй поновний, хоч і не повний контроль на Босфорі та Дарданелах.

Протягом перших років по війні — 1920-1923 р. р. — Мустафа Кемаль Паша перебудує з середини Туреччину, що за часів каліфату зазнала великого упадку і перетворює свою батьківщину в потугу, засновану на інших — національних модерних засадах. Його внутрішні реформи проходили на початках дуже болюче і тяжко, бо ламав він старі консервативні звички, століттями усталені. Але оджилий старий устрій, що тримався по інерції, мусів здатися, вступаючи перед незломною волею великого турецького реформатора. Він звільняє турецьку жінку від стародавнього соціального поневолення і робить її активним чинником національного життя. Він цілим рядом реформ змінює на краще добробут населення, яке здавна було завжди бідним й немаєтним. Він творить новітню збройну по європейськи організовану і вишколену турецьку армію і стає її побідоносним вождем — «Газі». Він робить з маленького містечка анатолійського столицю нової Туреччини, яка сьогодні не вступається модерному впорядкованому місту. Він підносить культурний рівень Туреччини, рівень духовний і матеріальний, розвинувши науку, школу, мистецтво, індустрію, торговлю. Він врешті робить з Туреччини важливий чинник на Близькому Сході.

Вдячна Туреччина ще за життя надала своєму вождеві титул Ататурка, себ-то — «Батька Турків». І тепер по смерті його ним створена столиця Анкара має носити цю саму назву «Ататурк».

Зразу по похороні свого вождя, похороні, в якому взяла участь вся Туреччина, парламент одногolosно вибрав йому достойного заступника — Ісмета Інону Пашу, близького співробітника і одноступця покійного вождя. Теперішній президент Туреччини дуже тісно зв'язаний з особою покійного як на військовому полі, так і на політичному у відбудові турецької держави, бо брав особисто участь у всіх боях за відродження батьківщини, а потім був його міністром справ закордонних і мав найголовніший успіх власне у заключенні Лозанської угоди, яка дала такі можливості для зовнішнього і внутрішнього життя Туреччини.

Цілком зрозуміло, що наступник Ататурка продовжуватиме діло свого попередника. Але, як видається, у зовнішній політиці наступить певного роду зміна, а саме в стосунку до совітів, які є найближчими сусідами Туреччини і на морі, і на континенті. Він має тепер ніби змінити той стосунок і направити його по лінії осі Берлін-Рим, себ-то по лінії одверто негативній для совітів. Як подають газети, призначення на пост міністра закордонних справ Сараджоглу, бувшого міністра юстиції, ніби і вказує на таку саме зміну політики Туреччини.

М. Бористенко

Пам'ятайте при кожній нагоді, що за долю інвалідів відвічає той, хто післав їх до боротьби, — Українська Нація! Обов'язком цілої Нації відповідно забезпечити інвалідів.

З П Р Е С И

У большевиків переляк перед...1943 р., коли німці неначеб-то мають піти війною на них. От що подає з Москви з цього приводу французька телеграфна агенція Фурн'є 8 листопада с. р.:

«Правда» твердить, що III Імперія наміряється анексувати совітську Україну і що український проєкт грає головну роль у німецькій політиці».

Але, як і у всіх москалів взагалі, і у большевиків українська справа — це, розуміється, «німецька інтрига».

* * *

Виразно виявлене національне самоозначення Закарпаття, де недавня урядова ухвала про назву — Карпатська Україна — поклала край усяким хитанням та двозначностям, і твердий український курс нового правительства розвіяли рожеві надії росіян, які за часів чеської влади звикли почувати себе в цьому кутку нашої землі, як вдома, — створити за Карпатами осідок московського націоналізму.

Та проте «неунываючі росіяне» роблять «*bonne mine au mauvais jeu*» і вдають, що те, що сталося — це якесь непорозуміння, яке має незабаром розвіятися. Паризьке «Возрожденіє», наприклад, в ч. 4157 твердить, що

«перейменування «Карпатської Русі в Карпатську Україну було самочинним актом «прем'єра» Волошина, довершеним всупереч конституції країни».

Якою безсильною злобою віє од цих іронічних лапок, в якій московська газета бере титул голови Карпатського уряду, і якою великою потіхою для неї єсть факт, що в де-яких повідомленнях чеського офіційного агентства ще трапляється термін «Карпатська Русь». Газета заспокоює себе :

«треба сподіватися, що це не випадково».

А її празький кореспондент уґрунтовує неправосильність нової назви держави, покликаючися на... конституцію колишньої Чехословаччини; він забуває, що ця держава перебувдується зараз на нових засадах федералізму, перетворюючися в Республіку Чехів, Словаків і Українців. Він пише:

«переіменування це прийнято не в повному складі уряду,»

і далі повчає:

«та навіть правительство в повному складі не має права міняти назви країни, яку внесено до конституції, тоб-то до основних законів, які продовжують діяти»

і побідоносно запитує:

«яке ж юридичне значіння має це переіменування?»

Одповідь на це теоретичне питання дає щоденна практика: світова преса знає сьогодні лише Карпатську Україну.

Підтримку своїм міркуванням орган московської еміграції знаходить в повідомленнях польського телеграфного агентства, і з надзвичайним задоволенням друкує :

«правительство ксьондза (?!) Волошина — фікція!»

і посилається на свого дописувача з Праги, що

«уряд цей збито на швидку і він має тимчасовий несталый характер».

А що це так, то в тому сумніву немає. Адже взагалі ніякої Україні нема ! За це ручиться якийсь італійський кореспондент Верджіліо Ліллі, якому ніби-то самі закарпатці заявляли, що
«за українців себе не вважають... і України взагалі не існує».

А коли Україна нема, то й турбуватися нема чого. Все в порядку і все повертається до старої Валуєвської формули: «не било, нет і бить не может». Дарма, що життя говорить інше.

* * *

Останнім часом цілком виразно зарисувалось на обрії близьких подій в Європі повстання Української Держави. І преса багатьох країн уділяє тепер питанню української державности свої шпальти.

Тижнева газета «Obchod» («Торгівля»), орган центральної ради купецтва Чехо-Словащини, в числі своєму з 10 листопада с. р. вміщує на першій сторінці велику статтю, яка гідна уваги через свій діловий, а місцями й «торговий» характер. Після передовиці, що говорить про необхідність перебудови господарського життя в новій державі, яка тільки що перенесла таке велике потрясення, стаття, про яку тут згадуємо, — з великими заголовками, — ніби вказує, куди зараз обертається думка ділового купецького чеського світу.

«850 тисяч квадратних кілометрів в господарському смислі ще нетронуті землі. Ще перед війною чеські хлібороби, торговці та ремісники найбільше переселялися на Україну. Добрі вигляди на широку господарську співпрацю з українцями і на майбутнє. Докладно приготовлений план німецького проникання аж за Чорне море. Своєчасно уважаймо на наше завдання».

Це такі підзаголовки статті, що самі вже говорять за себе, під загальним заголовком

»Оживає великоукраїнська концепція»,

яку великими буквами нижче пояснюється трохи сміливо:

«Берлін-Прага-Одеса».

Стаття зазначає, що після того, як для чеської активності в державі тепер значно зменшилося поле діяльності, необхідно

думати про чужину, де-б ту чеську господарську активність можна було прикласти для збільшення свого народного багатства.

Поминаючи де-які історичні недокладності, яких допускається автор статті, згадуючи про те, яким способом прийшло до приходу німецьких військ на Україну 1918 року, починається стаття з того, що подаються відомості про господарські багатства України, згадується про існування німецьких планів для реалізації своїх господарських намірів на Україні та про російські переслідування українства. Згадуючи про те, що Україну Росія поки тільки тому ще втримала при собі, що большевицька влада догадалась все-ж зробити українцям певні уступки й створити з України «автономну частину совітського союзу», та про те, що Німеччина неустанно слідкує за українською справою, «Общод» говорить, що український характер

«в порівнянні з російським відрізняється великою індивідуальністю, так що українець відчуває комуністичний режим, як ярмо»,

та продовжує:

«Згадаймо лише, скільки селянських повстань мусіла Москва подавляти на Україні, яких потоків крові вимагала та насильна пацифікація, та як неможливо було без реквізицій примусити українських селян оддавати збіжжя!»

«Українці довго тужили по власній державі, і як би це було наїздів диких азіятів, давно б уже звільнились од Москви.

«Припущення, що культурний і політичний український рух діло німецької й австрійської пропаганди — купи не держиться. Український народ мав визначних національно свідомих полководців, письменників та учених ще перед багатьма століттями»...

Зазначивши потім те, що німці ніби мають наміри стимулізувати українську активність в ССР, приходять до висловлення своїх головних думок:

«Проблема України, як вона рисується Німеччиною, має для нас значно більше значіння, ніж ціле питання колоній. Як що цей план удасться, настане в Європі з ґрунту нова ситуація. Великенська територія багатой й плодородной України, всі її сили й засоби будуть знову втілені до господарського організму Європи, порушеного більше, як 20 літ тому російськими революційними заколотами, а в європейському господарстві зможе виникнути рівновага всіх умов та інтересів».

Говорячи далі про те, що Німеччина цікавиться Україною, як хліборобською країною та її матеріяльними богатствами, як рівно-ж можливістю експорту своїх промислових виробів до України, що буде мати 50-55 мільйонів населення, газета зазначає:

«Вигляди дійсно далекосяглі й дуже привабливі. Хто б їх тепер Німеччині міг відняти — Росія, Польща, чи хто? Берлін добре знає, на що може одважитись. Ціну червоної армії знає він що найменше, як Сталін... Союз російсько-польський проти Німеччини майже неможливий, а Польща сама стережеться, щоб не дійшло до прямого конфлікту із своїм надто сильним сусідом на заході»...

«Так опиняємось на порозі розвитку подій; що будуть мати безпосередній вплив і на нашу ситуацію та інтереси. Українці народ дуже інтелігентний і працюючий. Має вже досить інтелігенції, вихованої на заході, а те-ж і в Чехо-Словаччині. Наші взаємні відносини дуже добрі, а як що Українська Держава відірветься від комуністичної системи, можемо розраховувати на те, що там будемо найбажанішими чужинцями...

Згадуючи про те, що чехи ще з перед війни знайомі з Україною та що вони у нас займалися і сільським господарством, і промисловістю і торгівлею, автор статті говорить :

«Ми-ж на Україні більше відомі й маємо там краший ґрунт, ніж німці».

Все-ж, на думку автора, українці без чужої помочі не обійдуться, а

«Чехословаччина не може своєю господарською участю в новій Україні нікому загрожувати... Не було б нам на шкоду, коли б уже тепер могли ми (чехи. Ред.) позискати Німеччину до певної співпраці в її замірах на Сході та погодили б наші інтереси з інтересами її».

Цікаво відмітити ці міркування чеських купецьких кол. Разом з тим, на закінчення добре навести й рядки, які знаходимо перед закінченням реферованої статті, що їх могли б сказати й ми:

«Україна вже ніколи не буде сліпим васалом чужої держави, тому що її народ дуже чисельний і тепер національно й політично цілком свідомий».

5 листопада с. р. в Gingsins sur Nyon по короткій недужі
спочив навіки

МИКОЛА МИКОЛАЄВИЧ ҐЕ

на 81 році життя, довголітній представник «Тризуба»
в Швейцарії й давній його співробітник, про що з гли-
боким жалем сповіщає Редакція.

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1938 році по-старому з доповненим складом співробітників, новими видатними літературними силами.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1938 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	550 леїв	300 леїв	150 леїв	50 леїв	25 леїв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

В Парижі набувати в книгарні «Maison du Livre», 9, rue de l'Éperon, Paris 6.

НЕЗАБАРОМ ВИЙДЕ З ДРУКУ НОВА КНИЖКА
ВИДАННЯ УКРАїнСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. С. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

ПЕТРО ЗЛЕНКО

СИМОН ПЕТЛЮРА

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОКАЖЧИКА

Ціна 50 амер. центів. Замовляти в Бібліотеці :
Bibliothèque Simon Petlura, 41, rue de La Tour d'Auvergne.
Paris 9, France.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9
Для переказів у Франції : «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris-

Редарус — Комитет
Le Gérant : M-me Perdrizet

Imprimerie L. BERESNIAK, 12, Rue Lagrange, Paris (8).